

Krščanska dejavna ljubezen in budistično sočutje

KATARINA ISTENIČ*

POVZETEK

V članku vzporejam krščansko dejavno ljubezen ter budistično sočutje. Matejev Govor na gori podajam kot model krščanske dejavne ljubezni, ki diferencira ljudi v dve skupini, katera ne pozna sredine: "Mlačne bom izpljunil." Pri vsem tem je relevantno samo vprašanje kakšno obličje si znotraj tega konteksta nadene Bog. Oh upoštevanju Stare zaveze, ki je nujna za razumevanje etosa, navajam dekalog desetih zapovedi. Jezusov etos je tisti, ki podre vso dotedanjo arhitekturo, toda čeprav gre na eni strani za radikalno novost, pa gre hkrati tudi za kontinuiteto. Polemiziram s trditvijo ali je Jezusov evangelij res zgolj veselo oznanilo in v kakšnem smislu. Ves čas kombiniram različne odlomke, s katerimi želim iz različnih strani osvetliti naslov članka. Pri tem se izkaže, da enoznačen odgovor ni mogoč.

V drugem delu zgoraj navedeno navezujem z budističnim sočutjem, začnem pa s samim bistvom Budovega nauka in to je, katero obliko najpogostejše boleznizi zdravi Buda. Obračam se na Štiri plemenite resnice, ki mi služijo za izhodišče, ob enem pa je to tista točka, ki mi omogoča, da nakažem očitno razliko med krščansko dejavno ljubeznijo ter budističnim sočutjem. Razkošnost budizma je namreč prav v tem, da dopušča stvarjem, da so to kar so, medtem ko je krščanstvo tisti program dejavne ljubezni, ki pomeni hkrati tudi spreminjanje sočloveka, v končni fazi tudi na način, kako ga bližnji ljubi.

V tretjem delu skušam najti dialog med krščanskim ter budističnim etosom, saj so številni avtorji opozarjali na podobnost. Moja ambicija pri tem ni neka totalna sinteza ter poravnava razlik, pač pa zgolj navajanje različnih pogledov na isti problem.

Zaključujem s Pesmijo o Bogu, Petra Semoliča, ki preseže znanstveno razpravljanje, omogoči pa nek povsem drug diskurz, ki preseže vsakršne religiozne predikate in s tem razločevanje - "Mislim, da je Bog v vseh travah sveta".

ABSTRACT

CHRISTIAN ACTIVE LOVE AND BUDDHIST COMPASSION

This article juxtaposes Christian active love and Buddhist compassion. The Sermon on the Mount, from the Gospel of Matthew, is given as a model of Christian active love, which only distinguishes between two groups of people and knows no middle ground. "The lukewarm shall be spat out!"; the only relevant question is which face does God choose to take on within this context. Taking into account the Old Testament, which is essential in order to understand the ethos, I

* Mentor: Tine Hribar.

list the ten commandments. Jesus' ethos is what shattered the entire structure, but even though it meant a radical change on the one hand it was also about continuity on the other. I raise the argument about whether Jesus' teachings were really just contented pronouncements and if so, in what sense. Throughout the article I combine various excerpts from articles to illustrate the title from various angles. It is clear that a simplistic answer is not possible.

In the second part I link the above with Buddhist compassion, beginning with the essence of Buddha's teaching itself, that is which form of the most common disease is healed by Buddha. I turn to the Four Noble Truths, which serve as a starting point as well as the point that allows me to highlight the obvious differences between Christian active love and Buddhist compassion. The luxury of Buddhism lies in the fact that it lets things be what they are, while Christianity, as a programme of active love, involves changing other human beings, ultimately in the way he is loved by those nearest to him.

In the third part I try to find a dialogue between the Christian and Buddhist ethos, because many writers have highlighted the similarity. My intention was not to achieve a total synthesis and settlement of the differences but only to note the different views on the same issue.

I end with the Poem about God by Peter Semolič that goes beyond scientific discourse, and allows for a completely new discourse transcending all religious predicates and, thereby, differentiation - "I believe God is in every blade of grass in the world".

UVOD

Na samem začetku bi opozorila na dilemo, ki je v analizah, interpretacijah nujnost; v mislih imam sklicevanje na določene vire. Še posebej pa je to ambivalentnost slutiti znotraj krščanstva samega. Glede na to, kam gremo po vire, kaj je naša sklicna referenca, je odvisen razplet zgodbe, ki je lahko tudi povsem kontradiktoren. Ravno to se zgodi v našem primeru. Omenjam le tri možnosti, s kakšnimi ambivalencami se lahko najpogosteje srečamo:

1. *znotraj konfesionalnega, institucionaliziranega krščanstva oziroma katolištva ali znotraj primarnega, evangelijskega krščanstva;*
2. *znotraj samega Svetega pisma obstaja ta ambivalenca, ki je najbolj očitna prav na razmerju Nova zaveza - Stara zaveza; kontradiktornost pa je lahko prisotna še na ožji ravni, celo znotraj enega samega pisca (to bo tudi naš primer: Matejev evangelij);*
3. *in navsezadnje tudi sama razlika med religioznostjo in religijo, pri čemer je religija sistem svetovnih religij, religioznost pa intimen odnos do Boga; da pa je zadeva še toliko bolj kočljiva ter delikatna, imamo opraviti še s hermenevtiko.*

1. KRŠČANSKA DEJAVNA LJUBEZEN

Ne glede na ambivalence, ki sem jih omenila, bom za model krščanske ljubezni navajala Govor na gori iz Matejevega evangelija, saj obstaja soglasje, da prezentira krščanski etos prav ta del, pa tudi Pavlova pisma.

Govor na gori diferencira ljudi na dve skupini. V prvo tako padejo ubogi na duhu, žalostni, krotki, lačni in žejni pravice, preganjani - vsi imajo pri in na Jezusu velik

delež. On zagotavlja prisotnost v trenutku, ko se znajde človek v najbolj izpostavljenih situacijah. Hkrati je to biografija njegovega delovanja, s tem ko je učlovečil te blagre. Na drugi strani pa gre tudi za eshatološko razsežnost - etika v luči prihajajočega božjega kraljestva. Stara zaveza pričakuje Mesijo v časovnem smislu, v Novi zavezi pa je že tu, vendar se njegove besede še niso dopolnile v vseh, razpetost med že in še ne.

Ta program blagrov je identičen z njegovim življenjem, s tem da obstaja neka temeljna razlika. "In Bog je ustvaril človeka po svoji podobi, po božji podobi ga je ustvaril, moža in ženo ju je ustvaril." Temeljna težava pa je v tem, da podoba nikoli ne more postati original sam in od tu naprej se verjetno stvar sploh začne diferencirati. Ta manko, razpoka zeva in se odpira kot nikoli zaceljena rana skozi vso zgodovino "Božjega ljudstva"- po tej logiki smo namreč vsi ljudje božji otroci, brez izjeme, na katero aludira Avguštin, da nekrščeni otroci ne izpolnjujejo vseh pogojev za vstop v nebeško kraljestvo. S tem mankom je koncept spreminjanja neke dejavne ljubezni že od vsega začetka vnaprej določen.

Popolno nasprotje prvim so bogati na duhu, veseli, močni in bojeviti, tisti, ki imajo moč razpolagati s pravico, tisti, ki so neusmiljeni in brezobzirni, preračunljivi, militantni, krivični preganjalci in zasramovalci krščanstva. Če je tem prvim, ki imajo značaj Heglovega hlapca, blagor, eksplicitno sledi, da bo onim drugim gorje, to je tistim, ki imajo moč in posedovalnost že na tej strani.

Torej gre že za vnaprej določen načrt, ki ne pozna sredine. "Mlačne bom izpljunil."

Kar prva skupina nima, drugo ima in obratno. In če prvi pripada raj, drugi ne le da to ne pripada, pač pa situacija zadobi kvečjemu ostrejšo podobo. Tem drugim je dodeljena kazen, ki kaže Boga kot krutega in ljubosumnega Boga SZ, ki zahteva čaščenje le zase - monoteizem.

Če imaš tu, ne boš imel tam, in če tu nimaš, te čaka tam v izobilju.

Zašli smo v dilemo, ki ni lahka. Bog vstopi v vlogo več obličij: Bog Abrahama, Iza-ka in Jakoba, Bog Pavla, Jobov Bog... Gre za manifestacije, metafore, morda za pomoto?

Nek teolog odgovarja, da gre za presenetljivo natančnost in doslednost evange-lijskih piscev. Možno je, da prihaja do takih protislovij tudi zato, ker je pisal Matej za Jude - potencirani formalizem; Marko pretežno oznanjuje, medtem ko Luka piše za pogane - Rimljane.

Ponujam pa še eno primerjavo: SP je podobno radiu. Če ga vklopimo prvič, se že takoj na začetku najdemo v veliki zmedi, kot bi poslušali več radijskih postaj hkrati. Valovne dolžine Svetega pisma so različne.

Bog v tem elementu pokaže obličje velikega in strašno ljubosumnega Gospodarja, ki vse vidi in vse ve. Vprašanje po smislu blagrov, če so ti le blagri za nekatere, je umestno, prav tako tudi sklicevanje na božjo dobroto samo. Če se namreč sistem po določenem času zaobrne, s to logiko, da je na tej strani omejena daljica, na oni pa neomejena premica. Računica kristjana kaj kmalu pokaže in vsaj teoretično seveda raje izbere začasno hlapčevstvo in večno gospodstvo, kot pa obratno. Bog se obnaša kot predsednik nagradne žirije. Čeprav ga ne smemo in ne moremo razumeti brez povezave s SZ. Ta povezava je predpogoj za razumevanje tega etosa. Senzacijo novozavezne zapovedi je moč razumeti le znotraj dekaloga - 10-ih zapovedi, ki pa jih Jezus dopolnjuje in presega. JEZUSOVA ZAPOVED PRAVI: *"Slišali ste, da je bilo rečeno, ljubi svojega bližnjega in sovraži svojega sovražnika." Jaz pa vam pravim: Ljubite svoje sovražnike in molite za tiste, ki vas preganjajo, da boste otroci svojega Očeta, ki je v nebesih. On namreč daje svojemu soncu, da vzhaja nad hudobnimi in dobrimi, ter pošilja dež pravičnim in krivičnim. Če namreč ljubite tiste, ki vas ljubijo, kakšno za-služenje imate? Mar tega ne delajo tudi cestinarji? In če pozdravljate le svoje brate, kaj delate posebnega? Mar tega ne delajo tudi pogani? Bodite torej popolni kakor je popoln*

vaš *nebeški Oče*." Za kristjane je človeški idol tisti svetnik, ki ljubi radikalno, za Grke je to lep in kreposten človek, za Rimljane bojevnik, za Jude pravičnik. Freud odgovarja na vprašanje, kaj storiti, da bi se obvarovali pred mračnim zlomom? "Ljubi in delaj."

Starozavezni etos ima obrambni značaj, ima torej nalogo obrambnega stolpa pred zlom, določa meje za subjektivno angažiranje. V primeru, ko Peter sprašuje Jezusa, kolikokrat mora odpustiti bližnjemu (Mt 18, 21), so še vidni iz Petrovega odgovora ostanki SZ etosa. Peter odgovori do sedemkrat, to pa je največ, kar je možno, od tam naprej pa je možna uporaba nasilja. Jezus pa s tem radikalno prekine, ko odgovori do sedemdesetkrat sedemkrat. Skratka mnogo, mnogo prek SZ meje; brezmejno, prekomejno s presežkom. V SZ so iz ljubezni pobožnega in pravičnega človeka pogosto vzeti ne samo sovražniki, ampak tudi tujci. Popolna iracionalnost NZ. Jezusov govor na gori je promocija take ljubezni, je pedagoška priprava na brezpogojno ljubezen. Jezus priseže SZ zgolj obrambo pred zlom s totalno spravo, dosego tistega stanja, preden je zlo izbruhnilo. Nebeško kraljestvo začne uresničevati med največjimi grešniki, kritizira farizejski miselni koncept, katerega namen ni notranje razsvetljenje. Po drugi strani pa shrljivo okrepi SZ postavo: "Ne mislite, da sem prišel odpraviti postavo ali preroke, ne odpraviti, temveč dopolniti sem jih prišel. Resnično vam povem: dokler ne premineta nebo in zemlja, ne bo zbrisana niti ena črka ali ena črtica postave, preden se vse ne zgodi. Kdor bo kršil eno od teh, pa čeprav najmanjših zapovedi, in bo tako ljudi učil, bo najmanjši v nebeškem kraljestvu. Kdor pa jih bo spolnjeval in učil, bo velik v nebeškem kraljestvu."

Po drugi strani pa Pavlovo pismo Rimljanom izvenj kot čista herezija na Mateja. Rim: 3,28 "Menimo namreč, da človek doseže opravičenje po veri, neodvisno od del postave.", ali pa pismo Galočanom: 3,10 "Da se nihče ne more opravičiti pred Bogom s postavo, je razvidno iz dejstva, da bo pravični živel iz vere. Postava pa je nekaj drugega kot vera." Po Pavlu namreč postava vodi v hinavščino in ošabnost. Tendenca po iztrganju iz legalizma je očitna. Čeprav Jezus po Jezusovem evangeliju reče: "Novo zapoved vam dajem: Ljubite se med seboj, kakor sem vas jaz ljubil." S tem Jezus razkrinka zgolj moralni minimalizem, čeprav je kristjan dolžen izpolnjevati zakone (večna dilema), vendar ne minimalistično. Obstaja ogromna razlika: Zlo se z zakonom zgolj omejuje, ni pa odpravljeno; medtem ko z ljubeznijo doseže spravo; to je ta Jezusov "več" in ne zgolj omejitev.

Podre vso dotedanjo arhitekturo, čeprav gre na eni strani za radikalno novost, pa gre hkrati tudi za kontinuiteto.

Mt 5,21: "Slišali ste, da je bilo rečeno: Ne ubijaj, Kdor pa koga ubije, pride pred sodišče. Jaz pa vam pravim: Vsak, kdor se jezi na svojega brata, zasluži, da pride pred sodišče. Kdor pa reče bratu bedak, zasluži, da pride pred vrhovno sodišče, in kdor mu reče brezverec, zasluži, da pride v peklenski ogenj."

In dalje o prešuštvu:

Mt 5,27: "Slišali ste, da je bilo rečeno: Ne prešuštvuj. Jaz pa vam pravim: Kdor koli gleda žensko s poželenjem, je v srcu že prešuštoval z njo. Če te desno oko pohujšuje, ga izderi in vrzi od sebe, kajti bolje je zate, da izgubiš en ud, kakor da bi bilo celo tvoje telo vrženo v ogenj."

Mt 5,38: O maščevanju: *Oko za oko, zob za zob! Jaz pa vam pravim: Ne upirajte se hudobnežu, ampak, če te kdo udari po desnem licu, mu nastavi še levo.*"

Vpeljana je nova logika. Nasprotna (ali pa le navidezno) tisti, ki sem jo navedla pred tem. To stališče je skoncentrirano v: "Nihče ne more služiti dvema gospodarjema. Ali bo enega sovražil in drugega ljubil; ali se bo enega držal in drugega zaničeval. Ne more služiti Bogu in mamonu." Bog si nadene obličje ljubosumnega Boga; ljubosumen na svojega tekmeča mamona. S tem, da je sovraštvo do sovraštva še vedno sovraštvo, vsebuje Jezusov nauk prav to eliminacijo. Izdreti oko, ud, ud za udom, posekati slabo

drevo..., je tista neusmiljena faza v Jezusovem govoru na gori. S tega vidika zagotovo ne moremo trditi, da je Jezusov evangelij zgolj veselo oznanilo. Kajti obstaja sovražstvo do drugega temelja, tistega temelja, kar v Bogu samem ni on sam, in pa seveda tendenca k odpravi tega drugega - mamona. Lahko govorimo o dvojnem merilu? Eno spada k Bogu samemu in drugo kar ni on sam. Bog, če je, je skrit in ljudje so ga prisiljeni iskati in se s tem nikoli enkrat za vselej, pač pa vedno znova odločajo zanj ali proti njemu. Jezusovi učenci morajo biti pripravljene tudi na držo, ki nasprotuje naravnemu etičnemu zakonu (oko za oko) in je celo proti naravi sami.

Mislím, da ne bom prehitra, če vzporedno vzpostavim z zgornjim zakon Karme - vzrokom sledijo posledice, in namig, da je Jezusu šlo predvsem za odpravo te nepotrebne nadaljevanke nujnih posledic?

Saj Izaija pravi (43,1): "*Nikar se ne boj, saj te odkupim, te kličem po imenu: Moj si.*"

Moja ambicija s temi kombiniranimi odlomki je nakazati na dvoličnost, na skrajno paradoksalnost, saj k vsemu temu napeljuje še simbol križa, "*ki je Judom v spotiko, poganom nespamet*". Posledično pa morda na samo trdoživost krščanstva, ki nujno spremlja še dodatno vprašanje privlačnosti, če ne bi bilo opremljeno z obljubljenim večnim plačilom.

Slutiti je strahotno preračunljivo logiko, ki pa mora biti prikrita Mt. 6,16 "*Kadar se postite, se ne držite čemerno kakor hinavci.*" Ali: 6,1 "*Glejte, da svoje pravičnosti ne boste razkazovali pred ljudmi, sicer ne boste imeli plačila pri svojem Očetu, ki je v nebesih... Tako bo tvoja miloščina skrita, in tvoj Oče, ki vidi, kar je skrito, ti bo povrnil.*" Torej gre le še za stvar verjetja, da vse, kar je, tudi bo. Bog na eni strani protestira proti propagandni akciji zanj "*Glejte, da svoje pravičnosti ne boste razkazovali pred ljudmi.*", na drugi strani pa: "*Tako naj sveti vaša luč pred ljudmi, da bodo videli vaša dobra dela in slavili vašega Očeta, ki je v nebesih.*"

S tremi točkami, ki se nanašajo na glavno vsebine Jezusove etike, se vendarle lahko strinjamo. To je vidik spreobrnjenja in s tem spreminjanja, zapoved ljubezni do bližnjega in pa končno tudi sama hoja za Kristusom. Spreobrnjenje ni mišljeno zgolj v odpovedi grehu in zlu po paradigmi SZ, temveč več, spremeniti način mišljenja. Spreobrniti se pomeni prekiniti z mislijo o samozadostnosti, da smo samoodrešujoči, kar je budistično stališče. "Ni torej enega edinega Bude ali Boga, marveč lahko postane, če se prebudi, Buda vsak človek. Zato Hisamatsu budizem označi kot religijo brez Boga." Distanca med človekom in zadnjim ni spoštovana. Jobovo srce je bilo zlomljeno s spominjanjem na večnost, ni si privoščil več kot le ponižnost. Bog je Bog in podoba le podoba in naj zaenkrat tako ostane.

2. BUDISTIČNO SOČUTJE

Buda pravi takole:

"In če bi vas kdo vprašal, katero filozofijo učim, mu odgovorite takole: Razsvetljeni se je osvobodil vseh teorij in filozofij, kajti spoznal je, kaj so predmeti zaznave, kako se pojavljajo in kako izginejo, kaj so občutki, kako se pojavijo in kako izginejo, kaj so predstave, kako se pojavijo in kako izginejo, in kaj so zaznave, kako se pojavijo in kako izginejo.

*Zato vam pravim, da je Razsvetljeni dosegel popolno svobodo, nibbano, saj se je osvobodil vseh sebičnih mnenj, podmen, namenov in ciljev, ki so osnovani na jazu."*¹

Zen zahteva: "*Ubij Budo in očake.*" Zakaj in od kje taka radikalnost? Sklicevanje na opazovanje prave narave občutkov, zaznav, predstav, odzivov ne pomeni zgolj opa-

¹ Primož Pečenko: Pot pozornosti, Domus, 1990. str. 2.

zovati, pomeni hkrati zavedati se, vedeti, kaj vsa ta gmota v meni povzroča. To je vedeti, kateri vzroki povzročajo določene posledice, biti stalno na preži za vsem, kar kaplja na mojo zavest ali izkustvo ni tisto, kar se nam dogaja, pač pa tisto, kar delamo s tistim, kar se nam dogaja.

Bistvo Budovega nauka so štiri plemenite resnice. Njegov nauk zdravi najpogostejšo obliko bolezni, ki jo vsak človek prinese s seboj na svet, to je ujetost v pojavnem svetu dobrega in zla, zahrbtno porajanje karme, ki je videti kot nekakšna oblika shizofrenije. Štiri plemenite resnice najprej podajo opis te bolezni, nato pa še metodo zdravljenja.

PRVA PLEMENITA RESNICA:

Govori o epidemiji neke bolezni, to je resnica o neprijetnosti bivanja. Od kje ta pesimizem, je sploh upravičen?

Na tem svetu človekova čutila stalno naskakujejo občutki, zaznave, predstave, ki so lahko prijetne ali pa ne, lahko so tudi nevtralne; nestalnost nastopa kot skupni imenovalec vsem tem izkušnjam. Človek ne glede na to elastičnost duha stremi po uravnoteženju, po tem, da bi te antagonistične sile spravil med seboj v celoto. Pojavni svet je živa gmota, množica parov, vsak hip je prisotno dvoje: zaznava in predmet zaznave. Pojavni svet kot veriga teh različnih zavedanj. Človek se na te pojave naveže in si želi v verigo vnesti le prijetne občutke, ki jih hoče jaz popolnoma zase. Želje izvršijo nad celoto nasilje: *"Želje prinesejo žalost, želje prinesejo strah- kdor pa se osvobodi želja, ne pozna več strahu in žalosti"* (Dhamapada, 16/5).

Človek vzame del tega pojavnega zase, to je tisti - za njega - prijetni del, saj ga je izkusil kot nekaj resničnega in si zato želi, da bi mu ta del za vedno pripadal. S tem se loči od onih drugih pojavov, od zunanjega sveta. Vendar vsaka navezanost na pojavní svet prinaša s seboj demonstracijo konflikta človek - svet, kajti substancialno za pojave je minljivost, trenutnost; a človek kljub temu izvede okupacijo nad minljivimi pojavi. Resnično zaznavanje in dožemanje svetosti trenutka je lahko rojeno samo iz tišine, mirovanja in praznine, pri tem praznine ne smemo zamenjati z ničnim ničom. (O tem tudi Heidegger.)

DRUGA PLEMENITA RESNICA:

Govori o vzrokih za to bolezen, "o izvoru te neprijetnosti". Kakor hitro se želje pojavijo, človek z zaznavo reagira nanje, toda v trenutku ko se želja pojavi, se človek sreča s frustracijo, kajti pojav se ne prilagodi vedno naši želji. V budizmu namreč sam klasični pojem greha ne obstaja. Kdor počenja zlo, ne greši proti Bogu, pač pa proti samemu sebi po zakonu karme. Določenim vzrokom sledijo določene posledice.

TRETTJA PLEMENITA RESNICA:

Govori o ozdravljenju, resnica o neprijetnosti bivanja. Ko odpravim vzroke tudi ni več pogojev za posledice. Je to mogoče? Če človek eliminira svoje sebične želje, ki so bodisi produkt nevednosti ali jaza, je raztrgana dvojica človek - svet ponovno zlepljena. Gledanje postane samo gledanje, poslušanje, vohanje prav tako, ko človek ničesar več ne priklenja nase, izginejo tudi neprijetnosti bivanja. Po učiteljevem nauku ima vsakdo dolžnost in pravico, da se zbira v svoji notranjosti. Z izjavo *"Ubij Budo in očake."* je dovoljeno reči, da je budizem religija brez Boga, ali vsak človek lahko stopi na mesto Boga, prebujeni človek seveda. V krščanstvu to ni mogoče. (Tak človek zgori, oziroma Bog krcne po prstih tistega, ki preveč steguje roke k njemu, vsaj glede spoznanja o Bogu, ne toliko glede na prakso.)

Prebujeni je tisti, ki spozna, da je svet brez centra, stvarjem določa center človek. Ne gre zgolj za to, da vidim, ampak vselej, kako to vidim, za način, ki pa je vsakič posebej določen od mene. Stvari na sebi so predsodek. Kakšen način prave narave občutkov pa ustreza budizmu? *"Ko razvije zbranost, opazuje poleg občutkov samih tudi*

vzroke, zaradi katerih občutki nastanejo, in vzroke, zaradi katerih izginejo, ali pa oboje. Jasno se zaveda, da obstajajo (pri opazovanju občutkov) samo različni občutki, in na ta način pogloblja razumevanje in pozornost. Pri tem živi neodvisno in ne naveže se na nič na tem svetu."

ČETRTO PLEMENITA RESNICA:

Govori o metodi zdravljenja oziroma je resnica o poti, ki vodi k prenehanju neprijetnosti bivanja, to je intuitivna izkušnja prvih treh resnic, srednja pot, sestavljena iz osmih členov:

- 1) *pravilno razumevanje*
- 2) *pravilno mišljenje*
- 3) *pravilen govor*
- 4) *pravilna dejanja*
- 5) *pravilen način mišljenja*
- 6) *pravilna vztrajnost*
- 7) *pravilna pozornost*
- 8) *pravilna zbranost*

Srednja pot je enaka poglobljanju prvega člena, pravilnega razumevanja, ki človeka osvobaja nevednosti in sebičnih želja; pri tem, da je bistveni element prav pot pozornosti.

Če krščansko veselo oznanilo (ki pa ni zgolj to) prinaša s seboj presežno dejavno ljubezen, ki pomeni hkrati spreminjanje sočloveka, tudi na način, kako ga bližnji ljubi; celo v primeru, če je ta sovražnik. Že samo Jezusovo oznanilo je veliko bolj ekstrovertirano, kot je budizem: "Pojdite po vsem svetu in učite vse narode in jih krščujte, v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha.", ki veliko bolj obdeluje polje posameznika, kot to dela budizem, vedoč, da se lastnega izkustva ne da z ničemer nadomestiti, ker življenje pomeni nenehno navzočnost; sprememba se mora dogoditi nekje notri. "Učenec se je nekoč pritoževal učitelju: Pripoveduješ nam zgodbe, nikoli pa nam ne razložiš njihovega pomena. Učitelj je rekel: Kako bi ti bilo všeč, če bi ti kdo ponudil sadje, pa bi ga prežvečil, preden bi ti ga dal?" Nihče ne more namesto tebe najti tvojega smisla, niti učitelj ne."²

Razkošnost budizma se kaže v tem, da dopušča stvarem, da so to, kar so (Husserl), to pa vselej pomeni, kako se meni kaže stvar. Pusti biti stvarem za nas in po nas, kakršne se nam kažejo. Budizem je stkan iz svobode, to pa ne pomeni, da smo rešeni desetih zapovedi, pač pa, da si zapovedi postavljamo sami, s tem pa, da vemo za zakon karme, ne bomo svobode izkoriščali, jo naredili za hlapca, temveč v smislu, če ti je v tej prostosti želja v oviro, izvrši brez milosti nad njo eksekucijo.

Jezus sam je vstopil v sam zbirni center grešnikov. Na križu ta teorija doseže vrhunec. Medtem ko gre princ Gotama med učitelje, askete, s tem zapusti posvetno življenje in svoj celoten program usmeri v meditacijo, ki v najširšem smislu pomeni pot očiščenja, pozornosti in vodi v svobodo, čeprav bi naredili krivico budizmu, če bi trdili, da ne pogleda okoli sebe, kot je to storil Jezus. Natančneje izraženo - kdor se je že popolnoma osvobodil, lahko pomaga drugim le tako, da jih usmerja; prst, ki kaže na mesec, je zgolj pomožna bergla in ne cilj sam.

Kmalu po Budini smrti so se pojavile različne razlage Budinega nauka. Hinayana - Mali voz, pristaja na tezo, da je Buda le zgled, vsak pa mora prehoditi pot notranjega razvoja sam, medtem ko šola Mahayane - Veliki voz, meni, da se ljudje osvobodijo samsare (spremenljivost) tudi s pomočjo nesebične ljubezni in sočutja, saj obstaja v prebujenem ideal in obveza, da bo prek poti pozornosti osvobodil vsa živa bitja. Te in

² A. de Mello: Ptičja pesem, Založba obzorja Maribor, 1992, str. 10.

še ostale šole so si v mnogočem različne. Vse pa pristajajo na dejstvo, da je filozofski pogled, ki je samemu sebi namen, brez smisla, če ga ne spremlja tudi praksa.

3. JE DIALEKTIKA MED BUDISTIČNIM IN KRŠČANSKIM ETOSOM MOGOČA?

Številni avtorji so že opozarjali na podobnost med budističnim naukom, zapisanim v Giti, in krščanstvom, posredovanim s Svetim pismom. Več kot 100 takih mest je leta 1869 promoviral Lorinson. Z njimi je hotel dokazati vpliv krščanstva na avtorja Bhagavadgite, ki naj bi po njegovem sovpadala z evangeliji in skoraj vsemi Pavlovimi pismi.

Tako tudi Hopkins vidi podobnost med Janezovim evangelijem in Bhagavadgito, če ne za prvo interpretacijo, gre pa vsaj za priznanje številnih indologov polpretekle dobe v prid paralelizmu v razvoju obeh ver, če že o vplivu ne more biti govor. Danes je zgodovinsko pojmovanje zamenjano ali pa vsaj prevladano s skupno duhovno naravnostjo v različnih kulturnih okoljih, ki imajo sicer različne tradicije in so v njih te poti nakazane različno, njihov cilj pa je, čeprav je opisan iz različnih optičnih centrov, z najrazličnejšimi besedami - navadno isti. To je sprava med človekom in svetom ter z njegovim Bogom, sprejetje življenja in sveta, ki osvobaja. Rad imeti in pustiti biti, čeprav obstajajo za to različni načini. Prav tako o tem problemu govori tudi Šri Aurobindo, pa tudi Levinas, ki ponuja takšen odgovor: *"Ker je etična resnica skupna vsem, bi lahko imeli skupno Sveto pismo, za preroška besedila je subjektivnost neizbežen predpogoj."* Ali - etos pomeni hišo biti in ali ni morda znosnost bivanja v tej hiši mogoča šele s tistim trenutkom, ko drugemu to dovoliš, je to človekovo dostojanstvo, ali pa je to že stvar luksuza?

Cerkev s tem, ko se postavi na mesto posrednika med Bogom in človekom, postane razsodnica, ki deli milost ali nemilost svojim vernikom. "Toda, če sem v Cerkvi, mora tudi ona marsikaj vedeti o meni," pravi Marjan Rožanc "predvsem to, do tistega najdragocenejšega, po čemer mi bo sojeno - ljubezni - nisem dobil v njej, ampak prinesel s seboj. Da torej že ljubim. In da ljubim predvsem tedaj, ko odkrijem v sočloveku isto nesrečo kot v sebi, isto odtrganost od sveta."

Pesem o Bogu

Mislím, da je Bog zelen
in da leži v travi.
Metulji sedajo na njegova ledja.

Mislím, da je Bog v vseh
travah sveta,
ko gremo bosi prek njih,
je to molitev.

Peter Semolič

LITERATURA:

- Hribar, T.: Pustiti biti, Založba obzorja, Maribor 1992.
Sveto pismo: Britanska biblična družba, Ljubljana 1989.
Pečenko, P.: Pot pozornosti, Domus, Ljubljana 1990.
de Mello, Anthony: Ptičja pesem, Lj-Dravljje 1988.